

Elhurcoltak

Ha választ akarunk találni arra a kérdésre, miért érintette a szovjet civilizációs támadás olyan fájdalmasan az egykori Csehszlovákia polgárait, szét kell terítenünk az asztalon a világ térképét Vlagyivosztoktól Lisszabonig. Önmagában a térkép természetesen nem lesz elég. Számos forrás: archívum, szakkönyv, szépirodalom, film, személyes vallomás, napló, feljegyzés egészítheti ki, és segítségünkre lehetnek különféle emberi sorsok: a politikusoktól és legkülönbébb követőiktől kezdve a tisztességes és elkötelezett értelmiségieken, naiv embereken át a karrieristákig, egoistákig és bűnözőkig, egészen a valódi gonosztevőkig. Mi több, térképünk kiegészítéséhez lehet, hogy fel kell támasztani a holtakat, megfiatalítani az öregeket és magatehetetleneket, befűteni a gőzmozdonyokat, leporolni a régi újságokat és feleleveníteni az egykori propagandát. Irodalmi térképünk csak rövid időre elevenedik meg, valódi életét és ifjúságát senkinek sem adja vissza. Segíthet azonban rekonstruálni egy kolosszális gaztett, az úgynevezett kommunizmus egy apró részletét.

A gonosztevő gonosztettet követ el. Ez nem valami nagy bölcsesség, viszont a gyakorlat hitelesíti. Azok a gonosztevők, akik tizenhétben, Oroszországban magukhoz ragadták a hatalmat, csak a saját jellemüknek megfelelő eszközökkel: brutálisan és erőszakosan tudták azt megtartani. A vörös októberi fordulatot követő hónapok káoszát a Ruszko pocsasz revolúcióje című esszé-riportban írja le a szerző. Ezt írja a forradalom utáni káoszról és erőszakról: „A bolsevikok uralmának legkatasztrofálisabb hatása a közrend felbomlásában mutatkozik meg. . . mindenhol anarchia uralkodik, amivel a csöcselék visszaél. Rablók támadják meg a szánon és automobilon közlekedő polgárokat, még a forgalmas negyedekben is, áldozataikat halálosan megfenyegetve megfosztják ruhájuktól és félmeztelenül ott hagyják őket a hóban. Pétervár lakossága már hozzászokott az utcai lövöldözéshez, ha lőnek, senki sem tesz semmit. A borozók és italboltok fosztogatása alkohollikvidálás címen a kormány utasítására, a Vörös Hadsereg asszisztenciája mellett folyik. A részeg bandák azután úgy fejezik be az ünneplést, hogy az emberek közé lőnek. Szevasztopolban borzalmas jelenetek játszódtak le, amikor a bolsevik tengerészek pogromot indítottak saját tisztjeik ellen. Vagyonfoglaláskor sok helyen a nagybirtokos feleségével és gyerekeivel együtt bent égett a házában. A kormány ugyan formálisan megszüntette a halálbüntetést, de tétlenül nézi a burzsoázia és a forradalom ellenzőinek üldözését. Eltörlik az örökösödési jogot, az örökségi hányad állami tulajdonba kerül. A bolsevik bíróságnak semmi köze a joghoz.

Rendes bíróság helyett forradalmi bíróságot vezetnek be, amely minden törvényes alap nélkül hozott ítéletet, a bírók válogatás nélkül, saját kényükre, kedvükre ítéleztek. A tárgyalótermekben jelenetek játszódnak le, a nézők megpróbálták tiltakozni a vádlattal vagy a bírósággal szemben. Ha egy banda nem ért egyet a mértékletes ítélettel, önkényesen megváltoztatja, és a legvadabb lincselés közepette felakasztja az áldozatot. . .”

Az „oroszosági olasz szocialista küldöttség” tagjai, Noffri és Pozzani viszonylag részletesen leírták az orosz társadalom állapotát közvetlenül a forradalom után, és megfogalmazták azt a gondolatot, hogy Oroszország nem szocialista, ellenkezőleg, eltávolodott a szocializmustól. Élesen kritizálják az általános agressziót, érezhető kétkedésük Oroszország további civilizációs előrehaladásával kapcsolatban. „Görcsök és fájdalmak között éhez és nyomorgó tömeg fölé kerekedtek a gyenge alattvalók, a cselszövők és érzéketlenek, és kiváltságos vezetői pozícióba kerültek. Oroszországnak ezért, mielőtt még saját törvényeit diktálná és dogmáit másokra kényszerítené, olyan népek tapasztalataiból kellene tanulnia, amelyeknek polgári fejlődése előrébb tart, mint a szocializmus,” összegezték végezetül megfigyeléseiket a forradalom utáni Oroszországról.

Ami az agressziót illeti, végső soron a forradalom atyja, maga Lenin is szította, tehát a következő időszak kegyetlensége csupán a durva erőszak intézményesítésének következménye. Wally Zeppler német szocialista azt írta Leninről, hogy „nem tisztelte lelkében az emberéletet, az emberiséget működő gépezetnek tartotta. A népet saját kísérletének tárgyává tette. Emberek és egész társadalmi rétegek megfontolás nélküli, szisztematikus meggyilkolása, mind Lenin egyetértésével és parancsára történt.”

Lenin rendszerének másik pontos megfogalmazója az orosz filozófus, Nyikolaj Bergyajev. Emigrációja idején, 1928-ban írta, hogy a szovjet társadalom egyáltalán nem proletárdiktatúra, hanem a proletariátus fölött uralkodó új osztály diktatúrája. Mai ismereteink felől nézve ezt úgy pontosíthatjuk, ez a diktatúra fölött áll mindenkinek, még a hatalom saját végrehajtóinak is. Bizonyítja ezt az a tény, hogy a sztálini tisztogatások idején, sőt a relatíve nyugodtabb időszakokban is, még magasrangú pártfunkcionáriusok sem lehetnek a legkevésbé sem biztosak az életükben.

A kommunista munkatáborok létrejötte kolosszális intézményesített erőszakként értelmezhető, mint a forradalmi erőszaknak az állam által programozott, irányított és szervezett folytatása magasabb szinten. Az államterror, a gyilkosságokat,

tolvajlásokat, lopásokat és rablásokat mind el kellett tüntetni a városok utcáiról, a lakosság szeme elől. Elrejtetni, titkolni, elhallgatni és azt a látszatot kelteni, mintha nem is létezett volna barbárság, sem a forradalom alatt, sem azután. A jelszó szerint csak az van, amiről hivatalosan beszélnek és hivatalosan írnak.

A kommunista munkatáborokról sokat írtak, nincs értelme megismételni azt, amit már más könyvek és szerzők átadtak, még hozzá személyes tapasztalataik alapján. A saját lakosság kitérítéséről, ellenséges árulóra nyilvánításáról szóló híreket túlélő szökevények hozták. A szovjet börtönökben és koncentrációs táborokban uralkodó viszonyok leírása lényegében nem hatott az európai baloldali gondolkodókra, és nem mozgatta meg különösebben a közvéleményt sem.

Még a harmincas években a Szolonyevics-testvéreknek sikerült megszökniük a talán legkegyetlenebb szovjet lágerből, a Szolovec-szigetről. Eljutottak Finnországba és tovább, nyugatra, és könyveikben megírták a szoloveci lágerekben folyó kegyetlenkedéseket. A leírt borzalmak olyan elképzelhetetlenek voltak a művelt nyugati társadalom számára, hogy rágalmazásnak tünnek inkább, mintsem a szovjet hétköznapi valóságának. Így történhetett, hogy az európai baloldali értelmiségiek egy része lelkesen írt a korábbi patyomkin-képekről megismert szovjet valóságról. Gondoljunk csak Louis Aragonra, Romain Rolland-ra G. B. Show-ra, Herbert Wells-re vagy Emil Lustigra. A gyönyörű utópiába azonban egy kis titkos ürm is vegyül. Romain Rolland hosszú évek után közölt naplójában a kommunista társadalom csodálóját elsomorítja titkos tapasztalatai a Szovjetunióról, fájdalom és keserűség vesz rajta erőt, de elnyomja magában, nem ír róla. Naplóját azért nem engedte 1985 előtt publikálni, nehogy komolytalannak tartsák a kommunizmus gondolatát. Aggodalma a gonosztevőkért valóban megható.

Egy másik franciát is elbűvölt az új társadalmi rend. A Komintern francia funkcionáriusa, a kommunizmus ügyéért harcoló Jacques Rossi a Szovjetunió politikájába vetett hitéből csak a sarkkőrön túli lágerban gyógyult ki. Hogy mi a kommunizmus gyakorlata, azt a saját bőrén tapasztalta meg húszéves kényszerű ott tartózkodása idején, a Szovjetunió különféle lágereiben.

Érthető módon a „jobb társadalmi rendért” harcoló hazai intellektüeljeink sem maradtak alul. A szlovák kommunista költő, eredeti foglalkozása szerint jogász, Ján Poničan is ellátogatott a Szovjetunióba a baloldali csehszlovák írók delegációjával még a harmincas években, sőt kirándulni is elvitték egy munkatáborba. Semmit sem hozott